

Ing. Pavel Dušek
prezident

V Praze dne 8. 9. 2008

Vážený pane ministře,

v návaznosti na započatou veřejnou diskusi si Vám dovoluujeme zaslat následující stanovisko k návrhu Bílé knihy terciárního vzdělávání.

I. PLNĚ PODPORUJEME:

Hodnocení současného stavu a postavení VOŠ (str. 17, bod 23). Vzhledem k úspěšnosti absolventů VOŠ na trhu práce a vzhledem k tomu, že na půdě středních škol, často ve spolupráci se zahraničními vyššími a vysokými odbornými školami, byla vytvořena řada velmi **kvalitních programů postsekundárního studia s výrazným profesním zaměřením**, které v současné době procházejí procesem akreditace, je velmi **nutné legislativně vyřešit jejich začlenění do systému terciárního vzdělávání**. Zásadní je zachování prostupnosti do vyšších stupňů terciárního vzdělávání založené na kreditním systému ECTS.

Velmi podporujeme myšlenku nezbytné **otevřenosti a diverzifikace terciárního systému**. Souhlasíme s tím, že diferenciaci **nesmí být provedena úřední cestou**, ale na základě možností a výsledků jednotlivých institucí. S touto otázkou bezprostředně souvisí definice příslušných standardů (str. 20, bod 32).

Souhlasíme s tím, že **legislativně a apriori zakotvená kategorizace institucí** nebo jejich částí **je nepřijatelná** (str. 20, bod 33). Z tohoto důvodu je především **nutné definovat parametry**, které nebudou mít formální, ale výhradně věcný obsah.

Souhlasíme s **vytvořením flexibilního terciárního systému**, který tvoří logicky uspořádaný celek, vnitřně prostupný a kompatibilní se světem a s ohledem na požadavky trhu práce.

Velmi vítáme **legislativní zařazení stávajících VOŠ do systému terciárního vzdělávání** a tím odstranění jednoho z důvodů jejich podceňovaného postavení.

Uplatnění principu rovnosti ve financování jednotlivých typů VOŠ podle zřizovatelů vnáší do systému spravedlivější podmínky.

II. V BÍLÉ KNIZE POSTRÁDÁME

Dlouhodobý výhled rozvoje terciárního vzdělávání v kontextu demografického vývoje ČR na období minimálně 20 let. Pokud má být Bílá kniha koncepčním a strategickým dokumentem, měla by i přesně formulovat potřeby společnosti, očekávání vlády a vnějších aktérů (vysokých a vyšších odborných škol). Současně musí být i východiskem pro tvorbu věcného záměru zcela nového zákona o terciárním vzdělávání, který by měl být v souladu s již schváleným dokumentem "Strategie celoživotního učení ČR", který nejen identifikuje problémy v oblasti terciárního vzdělávání, ale i navrhuje opatření.

Prognózu potřeby vzdělanostní struktury trhu práce na delší období (například na 20 následujících let). Jsme toho názoru, že je obtížné řešit jen jeden ze segmentů vzdělávání, pokud chybí vize našich vládních představitelů o zaměření dalšího komplexního rozvoje školské soustavy České republiky.

Návaznost reformy terciárního vzdělávání na reformu sekundárního vzdělávání. Uchazeči o studium na VŠ a VOŠ jsou právě absolventy středních škol. Aby byla změna systému v terciárním vzdělávání úspěšná, měla by probíhat paralelně s reformou středních škol, ovšem ta dle našeho názoru ještě nezačala.

Jasně stanovenou koncepci pro přesně vymezená kritéria diverzifikace terciárního vzdělávání, existence pilotně ověřeného kreditního systému ECTS pro jednotlivé stupně terciárního vzdělávání s vypracovanými standardy. Existuje značná rozporuplnost tvrzení autorů Bílé knihy o současné úrovni stávající struktury terciárního vzdělávání. Autoři v některých pasážích pozitivně hodnotí VOŠ ve srovnání s VŠ, ale současně navrhují taková opatření pro jejich začlenění do terciárního vzdělávání, jejichž důsledkem by byla likvidace většiny VOŠ. S tím souvisí i další námitky, které mají charakter vnitřních rozporů obsažených v dokumentu - má být terciární vzdělávání spíše univerzální a pružné, nebo bezprostředně navázané na potřeby zaměstnavatelů? Tato problematika se zatím stále diskutuje bez stanovení logických zdůvodnění a návrhu výsledných řešení.

Srozumitelnost v použité terminologii z pohledu dosavadního členění nižšího stupně terciárního vzdělávání, které je zařazeno do ISCED 5 B (zde není žádná zmínka o krátkých programech a možnosti jejich zařazení do terciárního vzdělávání). Co jsou navrhované short-time programy? O jaké dvouleté programy se jedná? Zatím tyto pojmy chápeme jako možnou variantu na převedení převážné většiny stávajících VOŠ na dvouletá studia. Vnímáme to jako opětovný návrat k pomaturitnímu studiu, které bylo zrušeno v roce 1996 a patřilo do sekundárního vzdělání. Nebo tím autoři míní, že měřítkem pro zařazení instituce do terciárního vzdělávání bude stanovený počet kreditů i pro krátké programy, které pak budou patřit do terciárního vzdělávání? Zatím dle mezinárodní klasifikace ISCED 5B musí mít programy začleněné do terciárního vzdělávání minimálně délku 3 roky studia v prezenční formě.

Stanovení kritérií pro hodnocení nejen vzdělávacích programů, ale hlavně absolventů a institucí (výstupů), tj. úrovně uplatnitelnosti absolventů na trhu práce.

Zřetelné nastavení kreditního systému pro jednotlivé programy terciárního vzdělávání, ačkoli Bílá kniha navrhuje diferenciaci jednotlivých úrovní terciárního vzdělávání. Autoři BK části dosavadních VOŠ slibují transformaci na vzdělávací instituce poskytující profesně orientované bakalářské programy. Jaká je to však část, podle čeho se budou VOŠ

vybírat, když nejsou stanovena kritéria, nejsou vypracovány standardy, není vymezen počet kreditů pro jednotlivé úrovně vzdělávání hlavně s akcentem na profesně zaměřená studia, která nutně vyžadují i souvislou praxi?!

Problematiku zřizovatelů VOŠ, kterým patří i veškeré zřizovatelské kompetence včetně majetku. Zřizovatelé však budou rozhodovat o další existenci VOŠ v jednotlivých krajích, včetně jejich délky studia, náplně vzdělávacích programů apod. Dle dlouhodobých záměrů krajů má však každý kraj jiné představy o rozvoji tohoto segmentu vzdělávací soustavy. V žádné pasáži BK ale tento závažný problém není nastíněn.

III. NESOUHLASÍME

1. Domníváme se, že do značné míry kontraproduktivní s výše uvedenými pozitivními záměry jsou zejména tyto teze (str. 19, bod 29).
 - **aby byl jedinou vhodnou inspirací pro ČR v oblasti reformních kroků systém krátkodobých cyklů vzdělávání holandského typu,**
 - . **aby se hledisko excelence stalo jediným kritériem pro výchozí hodnocení kvality škol terciárního vzdělávání - jako alternativu doporučujeme vzdělávací a profesní standardy,**
 - **aby probíhala reforma terciárního vzdělávání za podmínek, kdy nejsou vypracovány vzdělávací a profesní standardy, jež by měly vznikat ve spolupráci se zaměstnavatelskými svazy** (bez jasného vymezení požadavků na profil absolventa nelze hodnotit úroveň absolventů, která musí být zřetelně definována a měřena splněním určitého standardu),
 - **s navrženou diverzifikací VOŠ, tj. převedením většiny z nich do kategorie krátkých programů** (protože neexistuje fundovaná a logická definice short-time programů ani srovnatelný typ studia ve světě). Dalším argumentem pro zásadní nesouhlas je skutečnost, že vzdělávací programy VOŠ již nově akreditované obsahují i praxi v minimální délce 4 měsíce a nemohou být kratší než mleté. Pak už nemůžeme mluvit o profesně zaměřeném studiu. Vzdělávací programy vyšších zdravotnických škol byly vytvořeny na základě standardů koncipovaných ve spolupráci s Ministerstvem zdravotnictví ČR podle norem stanovených EU. Jejich seznam je součástí Nařízení vlády č. 224/07 Sb. Soustava oborů vzdělání šk. 53 - Zdravotnictví. Jedná se o 8 programů, s mletou délkou studia. Tyto vzdělávací programy mají na základě zákona č.96/2004 Sb. přesně vymezenou délku praxe. Obdobná situace je u oborů sociální práce a sociální pedagogiky. Jedná se o mleté obory s návazností na vzdělávací standardy EU, zakotvené v zákoně o sociálních službách Č. 108/2006 Sb. ze dne 14.3.2006 ve znění zákonů Č. 29/2007 Sb., č.213/2007 Sb., č.261/2007 Sb.
2. Požadavek „jasného (zejména personálního) oddělení od středních škol“ považujeme za formální, deklarativní a nelogický z těchto důvodů:
 - Citované **kvalitní programy VOŠ** vznikly právě v **prostředí těsného personálního propojení se SOŠ** za účasti těch pedagogů SOŠ, kteří splňovali kvalifikační a odborná kritéria pro výuku na VOŠ. V této oblasti se nepochybně projevilo daleko více pozitivních synergických efektů než problémů. Znamená to snad, že **učitelé VŠ nebo VOŠ, který přijme část úvazku na SŠ (nebo naopak) to nějakým způsobem zakážeme?** To ovšem není v současné legislativě prakticky proveditelné a jakýkoliv pokus tímto směrem by byl absurdní. Je tedy zřejmé, že ono "zásadní personální oddělení" lze provést jedině tak, že tento učitel bude mít 2 pracovní smlouvy.
Domníváme se, že je to typický případ, **jak věcný a odborný přístup nahradit přístupem čistě formálním**, který navíc může způsobit řadu zbytečných administrativních problémů.

- **Profesně orientované programy bakalářského typu je nezbytné posuzovat zcela jinak než univerzitní programy** v mnoha oblastech. Proto považujeme za nezbytné, aby byla definována specifická kritéria a akreditaci prováděly týmy zaměřené na tuto oblast v samostatné komoře akreditační komise. Jednotná akreditační komise bez této vnitřní diference je podle našeho názoru nepřijatelná.
- Zásadou, která je v "Bílé knize" často zdůrazněna, je **přednost věcných a odborných kritérií** a postupů **před formálními** a administrativními. Proto je nutné **zcela ponechat na zřizovateli**, v rámci jakého organizačního uspořádání budou profesní instituty a VOŠ působit. Je samozřejmé, že musí mít natolik **autonomní postavení**, aby mohly naplnit všechny požadavky legislativní, odborné, organizační i personální, které budou pro příslušný typ nastaveny. Tento přístup je **typický a osvědčený v polyfunkčních institucích**, definovaných současným školským zákonem, kde jednotlivé školy a školská zařízení působící v rámci jedné příspěvkové organizace se řídí adekvátní legislativou a specifickými požadavky na svoji činnost. **Právě tak je tento princip použitelný i pro terciární vzdělávání.**

IV. NAVRHUJEME:

1. Teze "Bílé knihy" zabývající se transformací VOŠ **zaměřit do těchto oblastí:**
 - Obsah studia.
 - Profil absolventa.
 - Kvalifikační a specifické odborné požadavky na učitele.
 - Evaluace průběhu a výstupů studia.
 - Definování věcných parametrů studijních programů a jejich akreditace.
 - Posuzování úspěšnosti a aktuálnosti těchto programů v souvislosti s **úspěšností absolventů na trhu práce** a s názory a potřebami zaměstnavatelů.
2. V oblasti transformace VOŠ do terciárního vzdělávání považujeme za zásadní:
 - **Využívání** kreditního systému ECTS **ve všech programech** s prostupností do vyšších stupňů terciárního vzdělávání.
 - Ponechání možností organizovat **programy VOŠ se 120 kredity ECTS**, zpravidla dvouleté. Tuto formu však **nepovažujeme za hlavní proud** transformace současných VOŠ.
 - Umožnit **transformaci VOŠ na profesní instituty** poskytující bakalářská studia na základě kritérií kategorizovaných v bodě 1 a **bez dodatečných formálních omezení**.
V opačném případě hrozí zánik mnoha kvalitních programů terciárního profesního vzdělávání, které de facto existují a do kterých bylo vloženo mnoho úsilí i prostředků, často za součinnosti zahraničních institucí. Otázkou zásadního významu je ponechání možnosti, že tyto instituce budou nadále zřizovat kraje.
 - Ponechat možnost vzniku **profesních institutů ze samostatných VOŠ nebo z VOŠ spojených se střední školou** (trváme na tom, a autoři BK to připouštějí, že mnohé ze stávajících VOŠ mají již velké zkušenosti s poskytováním prakticky orientovaných programů bakalářské úrovně v institucích, jež působí i v úrovni sekundárního vzdělávání; tato kooperace s využitím materiálního i personálního zázemí, které je ve většině škol velmi kvalitní, má své nesporné výhody a jejich zrušení by mělo velmi negativní důsledky . pro budoucí rozvoj tohoto prakticky zaměřeného studia).

- **Ponechat na zřizovateli** v rámci jakého organizačního uspořádání budou profesní instituty a VOŠ působit. Nepochybně musí mít natolik autonomní postavení, aby mohli naplnit všechny požadavky legislativní, odborné, organizační i personální, které budou pro příslušný typ nastaveny.
- Zachovat **formu úzké propojenosti středního odborného vzdělávání a nižšího stupně terciárního uměleckého vzdělávání u škol, kde by odstranění této kooperace představovalo zánik těchto jedinečných profesně zaměřených studií** (v případě transformace VOŠ do profesního institutu budou školy tohoto typu respektovat požadavek legislativního, organizačního i personálního oddělení od střední odborné školy).
- Ponechat i **VOŠ, které nebudou usilovat o transformaci do profesních institutů nebo nemohou splnit aktuálně nastavená kritéria vstupu do profesního institutu, ale projdou úspěšně akreditaci, jako součást terciárního vzdělávání s délkou studia 3 roky a s právem udělovat titul DiS.** (absolventi VOŠ se dlouhodobě dobře uplatňují na trhu práce a mají nízkou míru nezaměstnanosti, což hlavně vyplývá z lépe koncipovaných vzdělávacích programů VOŠ, které jsou tvořeny ve spolupráci s praxí, praxe studentů VOŠ je součástí studia, na VOŠ již působí odborníci z praxe a v nabídce studia jsou již velmi rozšířeny alternativní způsoby vzdělávání, tj. kombinované studium, distanční formy vzdělávání apod., pozitivem studia na VOŠ je i lepší materiální vybavení škol, které využívá hlavně výhody jejich spojení se středními školami).
- Zcela **nepřijatelné by bylo jakékoli omezení okruhu zřizovatelů VOŠ a profesních institutů.** Otázkou zásadního významu je ponechání možnosti, že tyto instituce budou nadále zřizovat kraje.
- Zohlednit v **BK specifika vyššího odborného vzdělávání, tj. jedinečné vzdělávací programy s malým počtem studentů a absolventů, vysoká míra praxe u uměleckých a dalších specificky zaměřených škol, které mají malý počet absolventů apod.** (BK se vůbec těmito školami nezabývá; převážnou dobu své existence fungovaly tyto školy na principu dvoustupňového vzdělávání, tj. základním a pokračujícím, školy v tomto pojetí, těsně propojené personálně, materiálně a prostorově, umožňovaly a umožňují svým žákům a studentům přehledně a přirozeně si osvojovat znalosti a dovednosti; takto propojené školy jsou ideálním konceptem prakticky zaměřeného vzdělávání neuniverzitního typu; absolventi těchto škol jsou velmi žádaní na trhu práce, protože dobře ovládají řemeslo a mají i potřebnou invenční výbavu).
- Umožnit, aby v oblasti **vertikální mobility terciárního vzdělávání** si absolventi mohli doplnit příslušné kredity v rámci příbuzných oborů a případně dosáhnout i na vyšší stupně terciárního vzdělávání.

v úctě

Vážený pan
 Mgr. Ondřej Liška
 ministr školství, mládeže a tělovýchovy
 Karmelitská ul.
 11 0 00 Praha 1